

Faktorer som påverkar hur människor använder urbana grönområden i Sverige

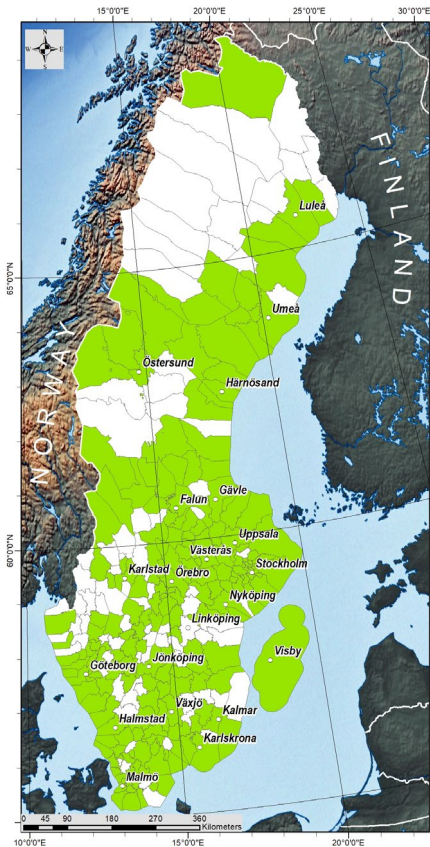
Marine Elbakidze, Lucas Dawson, Per Milberg, Grzegorz Mikusiński, Marcus Hedblom, Ivan Kruhlov, Taras Yamelynets, Christina Schaffer, Karl-Eric Johansson

Urbana grönområden erbjuder många viktiga ekologiska och sociala värden. Vi analyserade svaren från en online-enkät med 2806 respondenter från hela Sverige och fann 61 olika faktorer som påverkar frekvensen av människors interaktion med urbana grönområden.

Känsla av samhörighet med naturen, upplevda funktioner och upplevd tillgänglighet var de mest avgörande skillnaderna mellan frekventa användare och mindre frekventa användare.

Vår forskning visar att olika användargrupper utnyttjar olika typer av grönområden och även att de använder dem på skilda sätt i både urbana och peri-urbana områden. Detta innebär en komplex utmaning för stadsplanerare i att hantera flera faktorer som påverkar tätortsbefolkningens användning av grönområden.

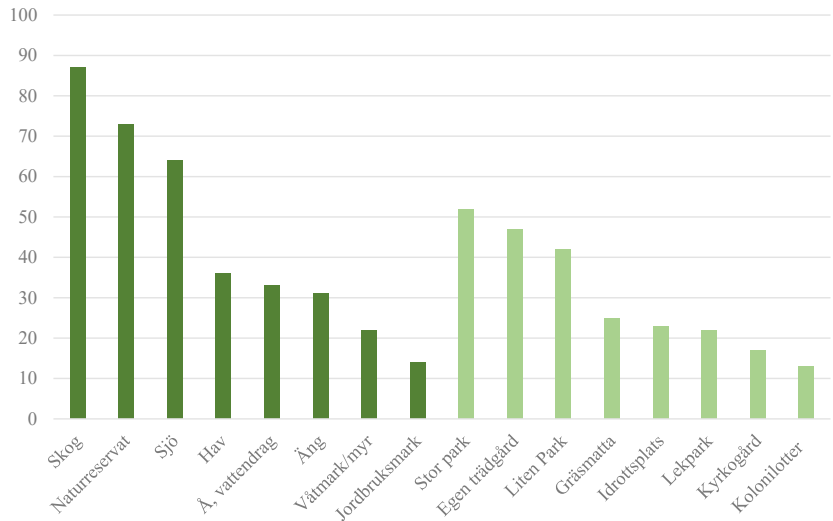
Figur 1. Kommuner med deltagare i undersökningen.

Nya utmaningar för urbana grönområden

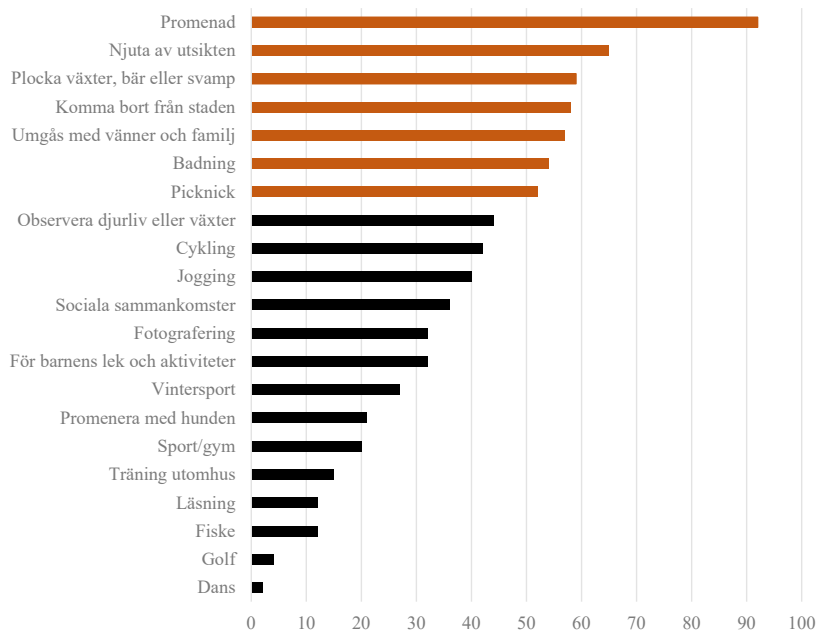
Många länder i Europa genomgår snabba demografiska och kulturella förändringar. Detta innebär nya utmaningar för planering av urbana och peri-urbana grönområden för att stödja hållbara levnadsmiljöer som tar hänsyn till behoven från alla invånare i de alltmer mångkulturella urbana och peri-urbana områdena. Jämte förbättrade metoder för planering och förvaltning av grönområden är det viktigt att bygga en bättre förståelse för de faktorer som påverkar människors vilja att besöka och interagera med grönområden.

De flesta tidigare studier av användningen av grönområden har fokuserat på relativt få faktorer (t.ex. ålder, utbildning, kulturell bakgrund), på specifika typer av grönområden (t.ex. parker, skogar) eller på mönster i användningen av grönområden på lokal- eller stadsnivå. Dock kan sådana studier vara för begränsade i omfattning för att förstå komplexiteten i de faktorer som formar människors interaktion med grönområden och riskerar att utesluta preferenser hos vissa grupper. Det behövs mer omfattande fallstudier med ett brett spektrum av spatiala och demografiska variabler.

Därför var syftet med vår studie att identifiera och analysera flera faktorer som påverkar

Figur 2. Respondenterna valde 16 olika typer av grönområden som de gillar att besöka längs en gradient av peri-urbana/urbana miljöer. De flesta respondenterna föredrog att besöka skogar, naturreservat, stora parker och sjöar för olika aktiviteter. Övriga grönområden valdes av mindre än 50 % av respondenterna.

Figur 3. Den mest valda aktiviteten var 'att promenera' (vald av 92 % av respondenterna). Mer än 50 % av respondenterna markerade följande 6 typer av aktiviteter: 'njuta av utsikten', 'plocka växter, bär eller svamp', 'komma bort från staden', 'umgås med vänner och familj', 'badning' och 'picknick' (röda staplar). De andra 15 typerna av aktiviteter valdes av mindre än 50 % av respondenterna (svarta staplar).

människors interaktioner med grönområden över ett brett spektrum av orter och boendetyper i Sverige. En online-enkät användes för att samla in data över hela Sverige. Enkäten var indelad i fyra sektioner: (1) individuella egenskaper hos respondenterna, inklusive socio-demografiska egenskaper, naturkontakt och uppfattade hinder för användning av grönområden, (2) uppfattningen om grönområdenas egenskaper inklusive tillgänglighet, kvalitet och tillgång i och runt respondenternas bostadsområde, samt vilka

problem och värden dessa områden tillskrevs, (3) respondenternas önskemål om grönområdenas status, önskade typer av grönområden och tillhörande aktiviteter; och (4) externa faktorer angående platsens biofysiska egenskaper och de socioekonomiska attributen i kommunerna.

Flera faktorer påverkar människors interaktion med grönområden

Vi använde statistiska metoder för att identifiera 61 variabler som förklarar hur ofta människor i Sverige använder grönområden (se Tabell 1). Vi fann att de som använder grönområden oftare (dvs. varje dag eller flera dagar i veckan) tenderar att vara äldre, i god hälsa, med högre formell utbildning, och är kvinnor och födda i Sverige. Gruppen som använder grönområden sällan (dvs. en gång i månaden eller nästan aldrig) utgörs ofta av män i yngre ålder och med lägre utbildningsnivåer.

Vi identifierade också flera faktorer med betydlig påverkan på skillnaderna mellan frekventa och mindre frekventa användare. För det första var respondenter med en starkare anknytning till naturen mer benägna att använda grönområden oftare än andra. För det andra associerade frekventa användare grönområden med fler värden än vad de mindre frekventa användarna gjorde. Sådana värden inkluderade förbättrad fysisk och mental hälsa, särskilt under COVID-19-pandemin; att kunna plocka vilda bär, svampar och andra växter, samt att använda grönområden för sociala interaktioner. Mindre frekventa användare kopplade främst grönområden till värden relaterade till sociala aktiviteter. För det tredje, mer frekventa besök var mer troligt om avståndet till grönområden var kortare och människor kunde ta sig till fots till de platser de gillade att besöka.

Mångfald av grönområden längs en urban/peri-urban gradient

Vi fann att ett brett utbud av olika grönområden är viktiga för stadsbor; allt ifrån parker av olika storlekar, gräsmattor, lekplatser till skogar, naturreservat, våtmarker, sjöar och andra grönområden lämpliga för olika aktiviteter (Figur 2 och 3).

Mer än 70 % av respondenterna angav att de använder skogar och naturreservat för flera olika typer av rekreation. Dessa grönområden är ofta belägna i peri-urbana områden och kännetecknas av både höga natur- och sociala värden. Som sådana utgör de viktiga tillgångar för hållbar stadsutveckling.

Våra resultat tyder också på att mindre grönområden (t.ex. kvartersparker, kolonilott, lekplatser etc.) i städer är särskilt viktiga för mindre frekventa användare. Vidare fann vi att olika typer av sjöar och vattendrag, så kallade "blå infrastruktur", är viktiga för en rad olika fritidsaktiviteter i Sverige. Emellertid förbises eller inkluderas inte vare sig de mindre grönområdena eller vattendragen i klassificeringar och databaser över grönområden. Det finns därför ett behov av att sammanställa en mer omfattande databas över olika typer av grönområden längs den urbana/peri-urbana-landscapsgradienten för alla urbana områden i Sverige.

Tabell 1. Förklarande variabler för frekvensen av användning av grönområden: variabler i fetstil var troligare att öka användningen av grönområden; resten av variablerna var troligare att ha en motsatt effekt på frekvensen av användning av grönområden.

Grupp av förklarande variabler	Faktorer
Externa faktorer	medeltemperatur andel bebyggelse i kommunen befolkningstäthet i kommunen
Socio-demografiska faktorer	ålder hälsa utbildning ursprung kön naturnära arbete
Samhörighet till naturen	'min relation till naturen är en viktig del av vem jag är' 'det är viktigt att man är medveten om miljöfrågor' 'mark bör användas mer för bostäder i stället för natur och grönområden' 'naturen kommer återhämta sig från allt mänskligt ingripande'. 'vill inte'
Hinder för användning av grönområden	'ingenting hindrar mig' 'brist på tid' 'brist på kunskap om var man ska gå, vad man ska se och vad man ska göra' 'brist på någon att gå med' 'brist på platser att besöka' 'hälsfrågor''
Upplevda fördelar	'viktigt för min hälsa' 'har varit viktigt för min fysiska och mentala hälsa under Coronapandemin' 'tillhandahåller en källa till vilda livsmedel' 'tillhandahåller en plats för social interaktion' uppfattad tillgänglighet avstånd från hemmet till fots med kollektivtrafik
Tillgänglighet	ser inga problem nedskräpning graffitti känner mig otrygg fara för personskada kriminella aktiviteter
Upplevda hinder	'så naturligt som möjligt' 'sportanläggningar och utomhusgym' 'ha restauranger, caféer' 'ha bord och bänkar' 'ha fontäner/statyer' 'ha gatubelysning' 'ha lekplatser för barn'
Önskat tillstånd för grönområden	skog äng kolonilott egen trädgård naturreservat våtmark sportanläggning gräsmatta lekplats hav
Typ av grönområde	jogga cykla plocka bär och svamp, mm observera djurliv eller växter gå ut med hunden promenad fotografering sport och lek fiska
Aktiviteter i grönområden	

Att föra människor till naturen?

Våra resultat visar att urbana invånare är mycket heterogena i sina uppfattningar, preferenser och användning av grönområden. Stadsplanerare står därför inför utmaningen att säkra en mångfald av olika typer av grönområden i en tid då konkurrensen ökar från andra typer av markanvändning. Det har gjorts många försök med att föra "naturen till människor" genom att förbättra tillgången och tillgängligheten av grönområden i städer. Vi hävdar att utvecklingen av en bredare/förändrad strategi i planering och förvaltning av grönområden är lika viktig för att säkerställa heterogena och attraktiva livsmiljöer i urbana områden. Det finns ett behov av en bredare syn på kvaliteten, tillgången och tillgängligheten av grönområden ur olika användargrupperns perspektiv, inklusive de med olika kulturella bakgrunder.

Vi vill lyfta fram tre förutsättningar för en inkluderande utveckling av grönområden: (1) att involvera fler aktörer med olika - även

motstridiga - krav och behov, i utformningen, planeringen och genomförandet av strategier för grönområden; (2) att planera och förvalta grönområden som platser för social samverkan mellan olika grupper av människor; och (3) att styra utvecklingen av grönområden genom en samverkansstruktur som inkluderar intressenter från de offentliga, privata och civila sektorerna för att säkerställa en inkluderande representation av alla invånare.

Det finns flera hinder för en mer inkluderande utveckling av urbana grönområden i Sverige: (i) förvaltningen av grönområden är mycket fragmenterad; (ii) förvaltare av grönområden är främst involverade i underhållsaktiviteter snarare än långsiktig planering eller samverkan; och (iii) kommunerna har ett så kallat "planmonopol" för markanvändningen av stadsområden. Tidigare studier har visat att ansträngningarna för att integrera fler intressenters preferenser i kommunal planering ofta inte lyckas.

Slutsatser

Den här studien visar att besöksfrekvensen och interaktioner med grönområden påverkas av en omfattande och mycket varierad uppsättning faktorer relaterade till människors socio-demografiska egenskaper, personliga uppfattningar och preferenser avseende grönområden, samt de biofysiska egenskaperna hos de urbana landskapen i sig. Våra resultat visar på att det finns ett behov av att integrera och förbättra verktyg för att hantera komplexitet i stadsplaneringsregimer. Det finns också behov av att omdefiniera tillgången, tillgängligheten och kvaliteten av grönområden på ett mer inkluderande sätt, som beaktar skillnader i preferenser för och uppfattningar om grönområden bland olika användargrupper. Dessutom visar studien vikten av peri-urbana grönområden för tätortsbor i Sverige. Den pekar på ett behov av att stadsplanerare går utöver de urbana administrativa gränserna för att få med den peri-urbana naturen i högre utsträckning i planeringen av grönområden.

Ämnesord: användarperspektiv; stadsplanering; grönområden

>> Läs mer

Elbakidze, M., Dawson, L., Milberg, P., Mikusiński, G., Hedblom, M., Kruhlov, I., Yamelynets, T., Schaffer, C., Karl-Eric Johansson, K.J., Grodzynski, M. 2022. Multiple factors shape the interaction of people with urban greenspace: Sweden as a case study. *Urban Forestry & Urban Greening*, 74. DOI: 10.2139/ssrn.4032626

Film: <https://www.youtube.com/channel/UCOiiGOZ3lg9XTI6IAI4bE0g>

Författare

Marine Elbakidze, Docent, Fakulteten för skogsvetenskap, SLU.

marine.elbakidze@slu.se

Lucas Dawson, PhD, Forskare, Fakulteten för skogsvetenskap, SLU.

lucas.dawson@slu.se

Per Milberg, Professor, Institutionen för fysik, kemi och biologi, Linköpings universitet. per.milberg@liu.se

Grzegorz Mikusiński, Docent, Fakulteten för skogsvetenskap, SLU.

grzegorz.mikusinski@slu.se

Marcus Hedblom, Professor, Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, SLU.

marcus.hedblom@slu.se

Ivan Kruhlov, Professor, Faculty of Geography, National University of Lviv, Ukraine. ivan.kruhlov@lnu.edu.ua

Taras Yamelynets, Professor, Faculty of Geography, National University of Lviv, Ukraine.

taras.yamelynets@lnu.edu.ua

Christina Schaffer, Masterstudent, Fakulteten för skogsvetenskap, SLU.

christina.schaffer@slu.se

Karl-Eric Johansson, PhD, Fakulteten för skogsvetenskap, SLU.

kalle.johansson@slu.se

Fakta skog

ISSN: 1400-7789. Production: SLU, Faculty of Forest Sciences 2023.

Ansvarig utgivare: goran.ericsson@slu.se.

Redaktör: yva.melin@slu.se.

Layout: grafiskservice@slu.se.

Illustratör: Fredrik Saarkoppel, Kobolt Media AB.

